

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 330.341.1

ПОКАЗНИК ІННОВАЦІЙНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Деділова Т.В., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. Стаття присвячена питанням стратегічного управління інноваційною діяльністю. Розкрито сутність та взаємозв'язок інноваційності підприємства з його загальною стратегією. Запропоновано регресійну модель оцінки показника інноваційності промислових підприємств України.

Ключові слова: інноваційність, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, стратегія, промисловість, ефективність.

The abstract. The article is devoted to questions of innovative activity strategic management. The essence and interrelation of the enterprises innovativeness with its general strategy is opened. It is offered the regression model of an innovativeness indicator estimation of the industrial enterprises of Ukraine.

Keywords: innovativeness, innovative activity, innovative potential, strategy, the industry, efficiency.

Постановка проблеми. Сучасна стратегічна мета становлення України на шлях євроінтеграції зумовлює необхідність переходу до інноваційної моделі розвитку національної економіки, за допомоги якої наша держава може претендувати на належне місце у світовій спільноті. У зв'язку з цим все більшої актуальності набувають питання ефективного управління інноваціями в контексті стратегічного інноваційного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз робіт вітчизняних економістів показав, що за останні декілька років відзначається позитивна тенденція в сфері розробки основних теоретичних положень та впровадження практичних заходів щодо стратегічного управління інноваціями з урахуванням „національної” специфіки. Зокрема розгляду основних проблем організації інноваційної діяльності та управління інноваційним розвитком присвячено наукові праці таких українських вчених, як С.М. Ілляшенко [1], В.М. Гриньової [2], Л.І. Федулової [3], Шульгіної Л.М. [4] та ін. Питання оцінки інноваційного потенціалу розкрито в роботах А.І. Яковлева [5], О.П. Косенко [6], М.В. Макаренко [7], Н.І. Римарської, І.В. Борщука [8] та інших вітчизняних науковців. Теоретико-методичні засади інноваційного менеджменту отримали подальший розвиток в роботах П.Г. Перерви [9], Ю.С. Шипуліної [10], О.О. Карпіщенка [11] тощо.

Невирішені складові загальної проблеми. Водночас з встановленими позитивними тенденціями в сфері інноваційного менеджменту окремі питання оцінки інноваційної діяльності не мають конкретного цілісного висвітлення. Це стосується, насамперед, проблеми визначення інноваційності промислових підприємств України, необхідність вирішення якої й зумовила вибір теми даного дослідження.

Формулювання цілей статті. Відповідно до цього, метою статті є розвиток теоретичних засад та розробка практичної моделі оцінки показника інноваційності вітчизняних промислових підприємств на основі загальних принципів стратегічного управління інноваційною діяльністю. Реалізація поставленої мети повинна ґрунтуватись на використанні системного підходу, комплексного аналізу стану інноваційної діяльності України, методів статистичного аналізу та імітаційного моделювання.

Викладення основного матеріалу дослідження. Згідно з основними принципами стратегічного інноваційного менеджменту пошук перспективних напрямків інноваційної діяльності повинен здійснюватися за допомогою розробки відповідних інноваційних стратегій, дослідження сутності й особливостей яких у взаємодії з загальною стратегією дозволить підприємству зробити правильний стратегічний вибір. При цьому ефективність загальної стратегії підприємства з погляду системного підходу буде залежати від якості його інноваційної діяльності з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність розробки чітко виражених критеріїв і ознак інноваційності промислових підприємств, які допомогли б у майбутньому

встановити пріоритетність власних напрямків інноваційного розвитку, а також механізмів і засобів вирішення поставлених інноваційних задач.

Дотримуючись стратегічної точки зору, логічно представити інноваційність підприємства як якість його інноваційної діяльності, тобто сукупність характеристик інноваційно активного об'єкта, що відносяться до його здатності реалізовувати встановлені або передбачувані стратегічні цілі в умовах ринкової конкуренції.

В даному випадку показником інноваційності є кількісне вираження ступеня придатності сукупного інноваційного продукту (діяльності, процесу, продукції, послуги й ін.) підприємства для задоволення конкретного рівня попиту на нього в порівнянні з відповідними конкурентними показниками при фіксованих зовнішніх умовах.

Для підприємства, що функціонує у сфері промисловості, кількісним виразом його інноваційності може служити певна цільова функція, використання якої забезпечить можливість однозначного порівняння схожих підприємств з погляду встановлених інноваційних характеристик, що дозволить визначити їх позиції на конкурентному ринку.

В якості такої оцінки можна виділити побудову гіпотетичної імітаційної моделі, заснованої на використанні сучасних методів моделювання, (зокрема методу Монте-Карло), яка в умовах мінливості ринкового середовища дозволить підприємству отримати значні конкурентні переваги. Згідно з технологічним процесом в Монте-Карло системах побудова моделі оцінки показника інноваційності буде містити наступні етапи імітаційного моделювання (рис.1).

Відповідно до цього імітаційна модель буде представляти собою логіко-математичний опис системи управління якістю інноваційної діяльності промислового підприємства та визначатиме динамічну поведінку досліджуваної системи за допомогою просування її з одного стану в інший в певному інтервалі часу.

При визначенні підприємствами складових своєї інноваційності (I_{mn}) необхідно сформулювати критерії і показники, за допомогою яких можуть бути оцінені результати інноваційної діяльності. Виходячи їх цього, кількісна оцінка реалізації різних за формою інновацій підприємства буде вироблятися за наступною цільовою функцією

$$I_{mn} = f(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n) \rightarrow \max, \quad (1)$$

$$x_i \in R,$$

де I_{mn} – показник інноваційності промислового підприємства;

$x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$ – складові інноваційності підприємства;

R – область припустимих значень складових інноваційності підприємства.

Згідно з виразом цільової функції кількісна оцінка інноваційності підприємства як складової ефективності його загальної стратегії здійснюватиметься за допомогою окремих факторів – x_i (табл.1).

Таблиця 1 – Фактори оцінки інноваційності промислового підприємства, тис.грн.

Індекс	Назва	Загальний зміст
X_1	Виробничий фактор	Приріст доданої вартості за рахунок впровадження інновацій
X_2	Фінансовий фактор	Загальний обсяг інноваційних витрат на впровадження інновацій
X_3	Інвестиційний фактор	Інвестиційні вкладення в основний капітал з метою впровадження інновацій
X_4	Соціальний фактор	Приріст середньомісячної заробітної плати працівників підприємства за рахунок впровадження інновацій
X_5	Екологічний фактор	Приріст поточних витрат підприємства на охорону та раціональне використання природних ресурсів за рахунок впровадження інновацій

Слід прийняти до уваги те, що крім зазначених критеріїв оцінки ефективності інноваційної діяльності, потрібно враховувати й цілий ряд інших факторів, наприклад:

нормативні (екологічні вимоги та вимоги стандартів, умови дотримання прав інтелектуальної власності тощо); ресурсні (науково-технічні, виробничі, технологічні та ін.); стратегічні (ступінь відповідності інноваційних проектів стратегічним цілям підприємства, наявність творчого потенціалу у робітників підприємства) тощо.

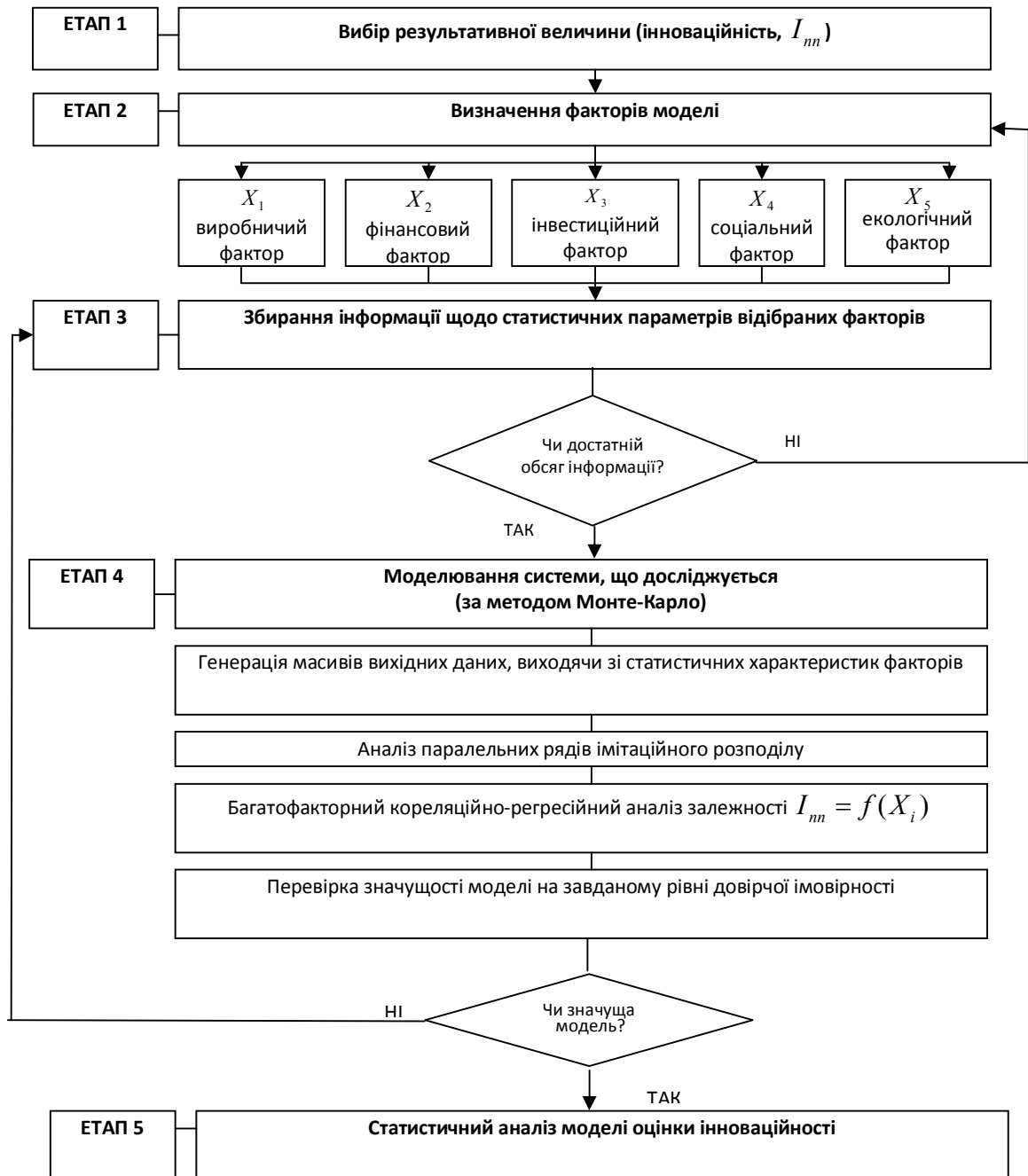

Рисунок 1 – Алгоритм моделювання оцінки показника інноваційності промислових підприємств

Розрахунок імітаційної моделі оцінки показника інноваційності промислового підприємства проводився на основі вибіркового спостереження (обсяг вибірки – 120 інноваційно активних підприємств Харківського регіону) та за допомоги аналітичного підходу завдання границь довірчих інтервалів для ендогенних складових моделі і власне показника інноваційності за даними Державного комітету статистики [4, 5, 6, 7].

В ході проведення багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу за допомогою засобів Microsoft Excel було отримано наступну модель оцінки інноваційності:

$$I_{mi} = 75,02875 + 0,055X_1 + 0,0048X_2 - 0,00049X_3 + 0,01246X_4 + 0,00683X_5. \quad (2)$$

Результати регресійної статистики зазначають, що для числа спостережень 120 інноваційно активних промислових підприємств багатофакторний коефіцієнт кореляції складає 0,9972, тобто між інноваційністю підприємства та зазначеними факторами моделі (X_1, X_2, X_3, X_4, X_5) існує досить щільний зв'язок. Сукупний коефіцієнт множинної детермінації $R^2 = 0,9944$ свідчить про те, що варіація показника інноваційності промислового підприємства на 99,44% зумовлюється запропонованим переліком факторів, уведених в кореляційну модель. Отже, вибрані фактори суттєво впливають на досліджуваний показник. Перевірка отриманої моделі здійснена за критерієм Фішера ($F_\phi = 4054,34$), розрахункове значення якого значно перевищує критичне значення статистичних таблиць [8]. Тобто дана модель є значущою на заданому рівні довірчої імовірності $P = 0,95$ для визначеної вибірки ($n = 120$) та може бути використана для прогнозування інноваційності кожного окремого підприємства.

Висновки. Таким чином, визначення інноваційності, а отже і ефективності стратегії взагалі, рекомендовано проводити з урахуванням значної залежності перспективного розвитку підприємства від наявного інноваційного потенціалу та попередніх результатів діяльності, базуючись на головних засадах оцінки результатів інноваційної діяльності промислових підприємств (виробничих, інвестиційних, фінансових, екологічних, соціальних тощо). Практична цінність моделі оцінки інноваційності міститься в тому, що приймаючи до уваги отримані розрахункові коефіцієнти, підприємство має можливість здійснювати стратегічний прогноз кінцевих результатів своєї інноваційної діяльності, а також впливати на основні напрямки її реалізації, що в умовах нестабільного зовнішнього середовища дозволить йому отримати певні конкурентні переваги на ринку.

Література:

1. Іляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: монограф. / С.М. Іляшенко, О.А. Біловодська. – Суми: Університетська книга, 2010. – 281 с.
2. Гриньова В.М. Соціально-економічні проблеми інноваційного розвитку підприємств: монограф. / В.М. Гриньова, О.В. Козирева. – Х.: ВД «НЖЕК», 2006. – 192 с.
3. Федулова А.І. Організація взаємодії учасників процесу управління інноваційним розвитком економіки / А.І. Федулова, І.Г. Яненко // Бізнес Інформ. – ВД «НЖЕК», 2012. – №12. – С. 85-97.
4. Шульгіна Л.М. Сучасні концепції стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства / Л.М. Шульгіна, В.В. Юхименко // // Маркетинг і менеджмент інновацій. – Суми: 2010. – № 3. – Т.2. – С. 79-84.
5. Яковлев А.И. Разработка системы управления инновационным потенциалом / А.И. Яковлев, А.П. Косенко // Вісник національного технічного університету «Харківський політехнічний університет» («Технічний прогрес та ефективність виробництва»). – Х.: НТУ «ХПІ», 2006. – №13 (1). – С. 141-144.
6. Косенко А.П. Исследование факторов инновационного потенциала на мезоуровне / А.П. Косенко // Вісник економічної науки України. – К., 2006. – №1(9). – С. 81-85.
7. Макаренко М.В. Оцінка інноваційного потенціалу як інструмент управління інноваційним розвитком регіону / М.В. Макаренко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3. – Т. 1. – С. 62-71.
8. Римарська Н.І. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства та його конкурентоспроможність / Н.І. Римарська, І.В. Борщук // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України (Науковий вісник). – 2007. – Вип. 17.3. – С. 262-265.
9. Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів / П.Г. Перерва, І.В. Гладенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – Суми: 2010. – № 2. – С. 108-116.
10. Шипуліна Ю.С. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку / Ю.С. Шипуліна, С.М. Іляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – Суми: 2011. – № 4. – Т.1. – С. 103-112.
11. Карпіщенко О.О. Розроблення методичного підходу до раціональної організації інноваційного процесу на підприємстві / О.О. Карпіщенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – Суми: 2012. – № 1. – С. 156-163.
12. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Головного управління статистики в Харківській області. – Режим доступу: http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/stat/stat_inf.html
13. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Матеріали офіційного сайту Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Стаття надійшла: 06.10.2012 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.